

Ομιλία κ. Ελένη Γλύκατζη Αρβελέρ

τ. Πρύτανης Παν/μιο της Σορβόνης – Πρόεδρος Πανεπιστημίου της Ευρώπης
Εγκαίνια Έκθεσης 29.05.2016

Αγαπητοί φίλοι,

να πω πολύ απλά ότι είμαι ευτυχής που είμαι στην Κρήτη, για έναν απλούστατο λόγο, η Κρήτη παράγει ιστορία, δε διδάσκει, παράγει ιστορία.

Στις 20 του μηνός ήταν η Μάχη, χωρίς τη Μάχη της Κρήτης οι Γερμανοί θα φτάναν πολύ νωρίτερα στη Ρωσία και ίσως είχαμε διαφορετικά αποτελέσματα τότε. Σς λίγες μέρες έχετε την Οικουμενική Σύνοδο, στις 15 του μηνός, είναι το τελευταίο μεγάλο Βυζαντινό γεγονός.

Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω τον κύριο και την κυρία Παλλήκαρη που μου δίνετε την ευκαιρία να είμαι εδώ και όταν ακούω αυτά που λένε για μένα ο κ. Παλλήκαρης, ο Πρύτανης, θυμάμαι ένα ανέκδοτο «Πεθαίνει, λέει, κάποιος επώνυμος λες και οι άλλοι είναι ανώνυμοι και λέει ο εξυπνότερος, ο δικαιότερος, ο ωραιότερος, ο... Η γυναίκα του ρίχνει μια σκουντιά στον γιό της και του λέει παιδί μου πήγαινε να ανοίξεις το φέρετρο έχουν κάνει λάθος νεκρό».

Κάθε λόγος, όπως ξέρετε είναι αυτοβιογραφικός. Λοιπόν θα πω κάτι για το συνάδελφο Παλλήκαρη πρώτα και μετά για την παρέα του. Ζήτησα από τους Γάλλους ιατρούς, τους οφθαλμιάτρους, να μου κάνουν εγχείρηση στο καταρράκτη και μου λένε «εμείς τι να σας κάνουμε; Εσείς έχετε τον καλύτερο, τον Κρητικό!, εκεί κάτω, καλύτερος από όλους μα είναι ο Κρητικός!». Αυτόν τον καλύτερο τον ευχαριστώ που μ' έφερε εδώ.

Όσο για την Βραβάρα, τώρα, θα πω κάτι άλλο και αυτό βιογραφικό, κάνουμε στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης ένα μεγάλο κτήριο για να υποδεχόμαστε μεγάλους ξένους επιστήμονες. Είμαι τότε Πρύτανης λοιπόν λέω ωραία, έχετε αυτό το κτήριο, έχετε τόσα χρήματα πηγαίνετε. Και η Anette Schlumberger, η οποία ήταν από τις πιο πλούσιες Γαλλίδες, είτε θα σας δώσω όλα τα χρήματα για τον οπλισμό του κτηρίου αυτού φτάνει όλα τα υφάσματα να είναι υφαντά από την Κρήτη. Δεν τα βρήκαμε τότε. Είμαστε τότε στο 1980 και έγινε τελικά το κτήριο χωρίς υφαντά, γιατί είπαμε ότι θα το πω ότι είναι η Anette Schlumberger και όχι εγώ η Ελληνίδα, που ζητάει αυτό το πράγμα. Όσο για τη Schlumberger, όσοι δε τη ξέρετε είναι η θετή μητέρα του Καφάτου, δηλαδή ενός από τους μεγαλύτερους επιστήμονες αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη. Ο Καφότος διηθυε όλο το επιστημονικό συνέδριο όλου του ευρωπαϊκού χωριού.

Αυτά λοιπόν για τους παλιούς, τώρα να πω μερικά πράγματα απλά, ένας μεγάλος Γάλλος ποιητής ο Eluard έγραψε «Υπάρχουν λέξεις αθώες που μας κάνουν να ζούμε και οι λέξεις αυτές είναι πλάθω, κεντώ, υφαίνω και το υφαίνω πάνω από όλα είναι αυτό που μας θυμίζει με όλα του τα παράποδα και με όλες του τις μεταφορικές έννοιες ότι είμαστε συνάνθρωποι», δηλαδή ο ένας με τον άλλο κάνουμε αρμονία, όπως γίνεται πα'νω στον αργαλειό. Λέξεις απλές και αθώες, θυμίζουν και το άλλο, ότι κάποτε ο Πλάτωνας είπε κάτι απλό, ότι η υφαντική είναι η πολιτική, δηλαδή τι, δηλαδή ο ένας πρέπει να ζει άσχετα από τι είναι και το τι κάνει σε αρμονία με τον άλλον, όπως ακριβώς γίνεται στον αργαλειό επάνω. Για όλα αυτά λοιπόν Βαββάρα σε ευχαριστούμε πολύ, γιατί έκανες αυτήν την ωραία τέχνη, τη λένε χειροτεχνία, τη λέω απλώς τέχνη να είναι ο λαϊκός, καθαρός, απλός πολιτισμός της Κρήτης, που αυτή τη στιγμή είναι έτοιμος να κατακτήσει την Ελλάδα εκτός εαυτής. Γιατί αυτή νη στιγμή η Ελλάδα είναι εκτός εαυτής, όπως έγραψε ένας ποιητής

«Εβγαλε την Ελλάδα ο Μέγα Αλέξανδρος από την Ελλάδα περίπατο και έκτοτε δεν εγύρισε η Ελλάδα στην Ελλάδα», αυτά είναι για να τα ξεχάσουμε.

Τώρα οι παλιότεροι, όπως ξέρετε, εγκατέλειψαν την Κρήτη και τι κάναν, γινανε Κωνσταντινοπολίτες, δηλαδή γινανε Βυζαντινοί. Γιατί το Βυζάντιο ως όρος είναι τελείως νεότερος, το Βυζάντιο ποτε δεν ονομάστηκε Βυζάντιο, όλο πάντα λένς Ρώμη, Ρωμανία, Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Βυζαντινοί ήταν μόνο οι κάτοικοι της πόλης εξαιτίας ακριβώς του Βύζαντος του Μεγαλέως, άρα Παλλήκαρη, και εφόσον και οι δύο είναι Βυζαντινοί, Κωνσταντινοπολίτες δηλαδή, να μην ξεχνάμε την ημέρα που έχουμε σήμερα, 29 Μαΐου.

Στις 29 Μαΐου τα παιδιά στη Γαλλία, που δίδαξα, μου στέλναν συλληπητήριο τηλεγράφημα, σήμερα δεν ξέρω αν τα παιδιά μας εδώ ξέρουν τι έγινε όχι στις 29 Μαΐου, αλλά θα έλεγα για να κάνω το πράγμα δύσκολο, τι έγινε στις Αγ. Θεοδοσίας, γιατί σήμερα είναι η ημέρα της Αγ. Θεοδοσίας.

Την ημέρα λοιπόν της Αγ. Θεοδοσίας, όταν δήθεν από την κερκόπορτα, γιατί αυτά εμείς οι βυζαντινολόγοι δεν τα πιστεύουμε, μπήκαν οι Τούρκοι και ακούστηκε η κραυγή «Εάλωω! Η Πόλις εάλωω» εμείς σήμερα μπορούμε να λέμε «εκ άλλο ουκ εάλω», δε θα σας μιλήσω άλλο για την άλωση, θα σας πω μόνο για τα Κρητικά, ότι ήταν τουλάχιστον τρία πλοία, που τους κυβερνήτες τους ξέρουμε, τους μελέτησε ο Μανούσακας, τα οποία φθασαν στην Πόλη και προσάπησαν να σπάσουν τον κλοιό των Τουρκικών πλοίων.

Δε θα σας μιλήσω για αυτά αλλά θα σας πω λίγο τι ήταν η Πόλις πριν από την πτώση της. Το 1422 υπάρχει μια νέα πολιορκία της Πόλης από τους Τούρκους, είχαν γίνει ένα σωρο και τότε ο Ιωάννης ο Παλαιολόγος λέει στον πατέρα του, τον Εμμανουήλ Παλαιολόγο, «πρέπει να αντισταθούμε και να κάνουμε κάτι». Και του απαντά ο Εμμ. Παλαιολόγος «ουκ χρήζομαι βασιλέως, χρήζομαι οικονόμος». Αυτό σημαίνει ότι η κάποτε βασιλεύουσα, οι κάποτε βασιλείς, αυτοί που ποιήσας βασιλείς, δηλαδή είχε γίνει ένα μικρό χώρισμα, το οποίο είχε καταστραφεί. Αυτά το 1422, όταν δηλαδή μετά την Μάχη της Άγκυρας το 1402 ο Ταμερλάνος είχε πιάσει των Σουλτάνο των Τούρκων, τον αιχμαλώτισε, τον έβαλε μέσα σε κλουβί, έχουμε άλλωστε ένα σωρό έργα σχετικά με αυτό το γεγονός και τότε έχουμε τη διάλυση της σουλτανικής ισχύως.

Πα' όλα αυτά περίμεναν 40 χρόνια και πάνω οι Έλληνες, οι Βυζαντινοί για να ξαναζήσουν τα τραγικά γεγονότα της πολιορκίας, της τελευταίας πολιορκίας του νεαρού Μωάμεθ, ο οποίος έφθασε με πάνω από 100.000 στρατό από Τούρκους, Σέρβους, Αλβανούς, Σλάβους κ.α, για να αντιμετωπίσει ποιους; 5.000 λέει θα ήταν, δε θα ήταν, οι υπερασπιστές της Πόλης, μεταξύ των οποίων οι περισσότεροι ήταν και ξένοι – Γενοβέζοι βρέθηκαν στις επάλξεις.

Γιατί τα λέω αυτά, για να πω ότι στην Πόλη εκείνη την εποχή υπήρχε ο μεγάλος διχασμός, ο εμφυλιος διχασμός, ο οποίος έκανε τον κλήρο να μην είναι στις επάλξεις εναντίον των Τούρκων αλλά αντίθετα ο περίφημος Σχολάριος, ο οποίος έγινε και μετά και ο πρώτος Πατριάρχης, έχει τοιχοκολλημένο ανάθεμα εντίον του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ανάθεμα εναντίον του τελευταίου Αυτοκράτορα, γιατί ο Κωνσταντίνος είχε κάνει ενωτική λειτουργία μαζί ακριβώς με τον Ησίοδο του κίεβου και είχε αποφασίσει χάριν αυτής της ενωτικής λειτουργίας να αναγνωρίσει τα πρωτία του Πάπα.

Τώρα να κάνω και κάτι που το κάνω μόνο με τους φοιτητές μου αλλά ας το κάνουμε και μαζί.

Τα πρωτία του Πάπα αρχίζουν κατά τα βυζαντινά κείμενα το 381 στη Β' Οικουμενική Σύνοδο, όπου ο τρίτος κανόνας λέει «πρωτία εις τον επίσκοπο Ρώμης και ισοτιμία μετά τούτο εις τον επίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως». Και σας λέω το καινούργιο και σας παρακαλώ να το προσέξετε «πρωτία εις τον επίσκοπο Ρώμης μετὰ του ισοτιμία μετὰ του επισκόπου Κωνσταντινουπόλεως». Το είπα κάποια στιγμή στον Πάπα και μου είπε «κ.

Αρβελέρ δε θα το γράψετε» το είπα όμως και στο Βαρθολομαίο και μου είπε ότι «δεν είναι ανάγκη να το γράψετε». Οπότε όπως δεν αλλάζει η ιστορία, δε θα την αλλάξουμε, λέμε απλώς ότι ο Κωνσταντίνος είχε κάνει την ενωτική λειτουργία, ακριβώς στην Αγ. Σοφιά και οι καλόγεροι μαζί με το Σχολάριο δεν το δέχτηκαν ποτέ. Και όταν ο Κωνσταντίνος φωνάζει πάνω στις επάλξεις της Πύλης του Ρωμανού «Δε θα βρεθεί ένας χριστιανός να μου πάρει το κεφάλι» και όταν σκοτώνεται, ξέρετε οι Τούρκοι έψαχναν να δουν ποιος είναι και τον κατάλαβαν μόνο από τα αυτοκρατορικά πέδιλα και από την άλλη μεριά έψαχναν ποιοι ήταν οι υπερασπιστές της Πόλης, γιατί δε φανταστήκανε ποτέ ότι τόσο καιρό θα υπήρχε τέτοια αντίσταση μόνο από 5.000 ανθρώπους, και αν ήταν και 5.000.

Και εδώ βάζω και εγώ το ερώτημα, ο πρώτος εθνομάρτυρας του Γένους είναι ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος. Γιατί η Εκκλησία δεν τον αγιοποίησε; Γιατί η Εκκλησία έκανε άγιο τον Νεκτάριο, που έριξε ανάθεμα στο Βενιζέλο και δεν έκανε άγιο τον Κωνσταντίνο τον Παλαιολόγο; Γιατί δεν έχουμε ούτε καν άγαλμα του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου εν Αθήναις, παρά μονάχα μικρό μικρότατο δίπλα στη Μητρόπολη και αυτό το βλέπει δεν το βλέπει κανείς.

Λοιπόν για όλα αυτά σας αφήνω να βγάλετε το συμπέρασμά σας, για το που είμαστε και για το που πάμε...

Αλλά οπωσδήποτε δε θα σταθώ στην Πόλη, απλώς θα πω αυτό που γράφουν τα κείμενα της εποχής « αποσφερίσθηκαν... της Οικουμένης, δηλαδή ως αμαρτόντες». Αυτές τις αμαρτίες που ξέρει μόνο ο Θεός, έχουμε κάνει την ενοχοποίηση όλου του Γένους, γιατί από τις αμαρτίες ακριβώς χάσαμε τη φημισμένη Πόλη.

Τα συνθήματα των δυο μεγάλων, αν θέλετε, κομμάτων της εποχής ήταν τα εξής: Έλεγαν οι Ενωτικοί «μόνο όταν οι δυο Ρώμης ήταν ενωμένες, η παλιά και η Νέα (Κωνστ/λη), δηλαδή τότε διευθετούσαμε τις τύχες όλου του κόσμου. Μόλις οι δυο Ρώμης χώρισαν, χάσαμε ακριβώς τα πρωτία που είχαμε».

Οι άλλοι λέγανε – ο αρχηγός του Βυζαντινού στόλου «προτιμώ να δω στην Πόλη σαρίκι παρά να εκλεγεί άλλος τώρα δε ξέρω αν χαρήκανε όταν είδαν το σαρίκι του Τούρκο στην Πόλη αλλά ένα βέβαιο ο Νοταράς παρ'όλα αυτά έχασε όχι μόνο τη δική του ζωή αλλά μπροστά του ο σουλτάνος σκότωσε τα παιδιά του, γιατί θέλησε να τα πάρει στο χαρέμι του και δε δέχτηκε να τα δώσει ο Νοταράς, ο οποίος είχε εν τω παρόδω τρεις υπηκόοιτες Βενετσιάνος, Γενοβέζος και Βυζαντινός και είχε τα λεφτά του σε όλες αυτές τις τράπεζες, αλλά αυτά να μη μας θυμίζουν τίποτα από τα τωρινά.